

PRED 90 ROKMI ZOMREL KŇAZ A SPISOVATEĽ BERTALAN SZOKOLOSZKY¹

Patrik DERFIŇÁK

V období na prelome 19. a 20. storočia pôsobilo v priestore východného Slovenska množstvo zaujímavých osobností. Jednou z nich bol kňaz, politik, cirkevný historik a publicista Bertalan Szokolszky. Narodil sa v Košiciach 24. augusta 1861. Tu získal základné a sčasti aj stredoškolské vzdelanie, pričom v ďalšom štúdiu pokračoval v Sabinove i Prešove. Následne nastúpil do košického seminára. Prvé zaujímavejšie informácie sú o ňom z roku 1890. Už ako diakon prijal miesto vychovávateľa. Zastával ho iba krátko, pretože už 12. januára 1891 bol vysvätený za kňaza a ako kaplán začal pôsobiť najprv v Solivare pri Prešove a následne v Lastovciach. Od roku 1897 ho preložili do Bardejova, pričom súčasne tiež vyučoval náboženstvo na tamomšom gymnáziu. Následne opäť ako kaplán a katechéta prešiel do mestečka Sátoraljaújhely. Tu súčasne pôsobil ako spovedník v kláštore rehoľníčok z Kongregácie milosrdných sestier sv. Vincenta.

Vlastnú farnosť získal od roku 1902, keď sa stal administrátorom v Slivníku (dnes okres Trebišov). Ešte dôležitejším ocenením bolo jeho menovanie assessorom konzistória. Vďaka tomuto titulu ho poverovali rôznymi čestnými úlohami. Od roku 1909 pôsobil ako dištriktuálny notár. Aktívne sa zapájal do rôznych zbierok, zastupoval kňazov zo Zemplína na rôznych náboženských i profesijných stretnutiach. V roku 1912 ho menovali za farára do Moldavy nad Bodvou a v tomto mestečku už pôsobil až do svojej smrti 17. novembra 1930. Aj počas 18 rokov, ktoré tu strávil sa mu za jeho prácu dostalo viacero ocenení. Napríklad v roku 1918 ho menovali vicedekanom, v roku 1923 zase kanonikom košickej diecézy. I keď jeho hlavným poslaním bolo pôsobenie medzi veriacimi, venoval sa však celému radu ďalších odborných i spoločenských aktivít. Už v priebehu 90. rokov 19. storočia sa s ním stretávame ako s aktívnym publicistom, ktorý prispieval nielen do regionálnych periodík, ako napríklad *Sárosvármegyei Közlöny*. Zaradil sa aj k pravidelným dopisovateľom budapeštianskych novín a časopisov. Aj neskôr spolupracoval s viacerými periodikami, napríklad *Zemplén*, *Felvidéki Ujság* či *Prágay Magyar Hirlap*. Publikoval v nich tematicky širokú škálu kratších i rozsiahlejších príspevkov s náboženskou či historickou problematikou, prípadne reagoval na aktuálne dianie v spoločnosti.

Postupne publikoval aj rozsiahlejšie texty. Prvý z nich vznikol už začiatkom 90. rokov 19. storočia. Pri príležitosti 700. výročia kanonizácie uhorského kráľa Ladislava I. sa totiž zapojil do celouhorskej literárno-historickej súťaže. Tú sa mu nakoniec s predloženou prácou aj podarilo vyhrať. Výsledkom bola samostatná publikácia *Szent László Magyar Király élete*, ktorá vyšla aj v nemeckom preklade. Pravdepodobne počas ročného pôsobenia v Bardejove ho natoľko zaujal miestny

1 Príspevok vznikol ako súčasť výstupov z grantového projektu VEGA č. 1/0651/19 *Prameň k cirkevným a duchovným dejinám východného Slovenska*.

chrám, že o ňom v roku 1902 vydal rozsiahlejší text s názvom *Dejiny a popis kostola sv. Egýdia v Bardejove*.²

Svoje najznámejšie dielo *A százéved kassai püspökség 1804 – 1904*, opreté o pramennú základňu, napísal k storočnici košického biskupstva. Vydal ho v roku 1904 v Košiciach. Po úvodnom príhovore biskupa Zsigmunda Bubicša sa autor v niekoľkých častiach pokúsil načrtnúť storočnú históriu diecézy. Súčasťou publikácie sa stali aj portréty jednotlivých biskupov, charakteristika kapituly, dekanátov a celkové rozloženie farností, či osobných záležitostí kňazov, ich zabezpečenia a pod. Publikácia obsahuje množstvo cenných a aj dnes využiteľných informácií. Bertalan Szokolszky sa podieľal aj na vydaní ďalšej dvojzväzkovej práce venovanej košickému biskupstvu – *A kassai százéves egyházmegye történeti névtára és emlékkönyve I., Torna-Abauj és Sárosmegye*. Kassa : Vitéz A., 1904, resp. *A kassai százéves egyházmegye történeti névtára és emlékkönyve II. Zemplénmegye*. Kassa : Vitéz A., 1905. Podobne ako v predošlom prípade ide o veľmi cenný prameň, mapujúci nielen históriu, ale i stav košického biskupstva na začiatku 20. storočia.

Pomerne široký ohlas zaznamenala aj jeho prekladateľská činnosť. V tomto smere možno spomenúť preklad predovšetkým kázni jezuitského pátra Pála Sengeriho. Vydal ich v dvoch zväzkoch. Prvý vyšiel v závere 19. storočia, druhý v Sátoraljaújhely roku 1901 pod názvom *Sengeri Pál olasz szónok nagybőjti beszédei*.

Veľká farnosť, akou bola Moldava nad Bodvou, si vyžadovala z jeho strany veľa pozornosti a síl. Napriek tomu sa svojich publikačných a spoločenských aktivít nevzdával ani po vzniku Československej republiky. Ako všestranne vzdelaný a jazykovo zdatný človek sa úspešne pokúsil o zostavenie viacjazyčného, maďarsko-slovensko-nemecko-latinského slovníka, určeného pre pomerne špecifické potreby kňazov a matrikárov. Publikácia pod názvom *Anyakönyvvezetők szótára. Magyar – szlovák – német – latin szótár* vyšla v roku 1923 v Košiciach. V 20. rokoch sa angažoval v Kresťansko-sociálnej strane. Postupne sa prepracoval až do jej širšieho vedenia. Vystupoval nielen ako aktívny politik v rámci regiónu, ale neúnavne pracoval aj pre záujmy tejto strany v celoštátnom meradle.

Bertalan Szokolszky patril na prelome 19. a 20. storočia nielen k popredným predstaviteľom cirkevného či spoločenského života na Zemplíne a v Above. Môžeme ho tiež zaradiť k osobnostiam, ktoré po sebe zanechali zaujímavé a zatiaľ dostatočne nezhodnotené odborné či literárne práce. Zostáva iba veriť, že v budúcnosti im bude venovaná primeraná pozornosť.

Použitá literatúra:

HIŠEM, Cyril. *Košické presbytérium (1804 – 2006)*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006.

Litterae circulares ad venerabilem clerum Archi-dioecesis Colocensis et Basciensis anno 1902. Coloczae : Antonius Jurcsó tipographus, 1903. 165 s.

Meghalt Szokolszky Bertalan. In *Prágai Magyar Hirlap*, roč. 9, 1930, č. 263, s. 6.

2 SZOKOLSZKY, Bertalan. *A bartfai szent – Egyed templom története és leírása*. Eperjesen, 1898. Kósch Árpád ny. 27 + [1] p. + 14 t.

MIHÓKOVÁ, Mária. *Slovník košických osobností 1848 – 1918*. Košice : Štátna vedecká knižnica, 1995.

SZOKOLSZKY, Bertalan. *Szent László Magyar Király élete*. Kassa : Ries L., 1892.

SZOKOLSZKY, Bertalan. *Anyakönyvvezetők szótára. Magyar – szlovák – német – latin szótár*. Kassa : Szent – Erzsébet nyomda, 1923.